

*Urząd Sędziego
Koroną Zawodów Prawniczych*

Warszawa, 22 kwietnia 2008 r.

Materialy pokonferencyjne

Redakcja: sędzia Barbara Godlewska – Michalak
Rzecznik Prasowy Krajowej Rady Sądownictwa
Opracowanie: Alicja Seliga
Zdjęcia: Konrad Dąbrowski

Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa

STANISŁAW DĄBROWSKI

ma zaszczyt zaprosić

do udziału w Konferencji

„Urząd sędziego koroną zawodów prawniczych”

w dniu 22 kwietnia 2008 r. w godz. 11.00-16.00
w Warszawie ul. Rakowiecka 26/30 (dawna siedziba SGGW).

Zaproszeni goście honorowi:

Lech Kaczyński Prezydent RP;

Jerzy Stępień Prezes Trybunału Konstytucyjnego;

Lech Gardocki Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego;

Tadeusz Ereciński Prezes Sądu Najwyższego;

Lech Paprzycki Prezes Sądu Najwyższego;

Walerian Sanetra Prezes Sądu Najwyższego;

Janusz Godyń Prezes Sądu Najwyższego;

Janusz Trzeciński Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego;

Marek Zirk-Sadowski

Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego;

Andrzej Kisielewicz
Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego;

Włodzimierz Rymś
Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego;

Roman Marek Hauser
Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego;

Zbigniew Cwiąkowski Minister Sprawiedliwości;

Andrzej Duda Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP;

Janusz Kochanowski Rzecznik Praw Obywatelskich;

Ryszard Kalisz Przewodniczący Sejmowej Komisji
Sprawiedliwości i Praw Człowieka;

Stanisław Piotrowicz Przewodniczący Senackiej Komisji Praw
Człowieka i Praworządności;

Andrzej Leciak Dyrektor Krajowego Centrum Szkolenia Kadr
Sądów Powszechnych i Prokuratury;

Joanna Agacka-Indecka Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej;

Maciej Bobrowicz Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych;

Krzysztof Parulski Prezes Stowarzyszenia Prokuratorów
Rzeczypospolitej Polskiej;

Jacek Wojdyło Prezes Krajowej Rady Notarialnej;

Ewa Waszkiewicz Przewodnicząca Stowarzyszenia Sędziów
Sądów Rodzinnych;

Józef Musioł Przewodniczący Stowarzyszenia Sędziów SN
w stanie spoczynku;

Danuta Przywara
Prezes Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Program konferencji

Urząd sędziego koroną zawodów prawniczych

- 10:00 – 11:00 Rejestracja. Kawa, herbata.
- 11:00 - 11:20 Otwarcie Konferencji i powitanie gości przez Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa Pana Stanisława Dąbrowskiego.
- 11:20 – 12:00 Wystąpienia dostojnych gości.
- 12:00 – 14:00 Dyskusja panelowa z udziałem Przedstawicieli: Kancelarii Prezydenta RP, Ministra Sprawiedliwości, Krajowej Rady Sądownictwa i Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia" na temat modelu dochodzenia do urzędu sędziego.
- Moderator dyskusji:*** Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa Pan Stanisław Dąbrowski.
- Komentator:*** dr Ryszard Piotrowski.
- 14:00 – 15:00 Przerwa obiadowa.
- 15:00 – 16:00 Dyskusja i podsumowanie Konferencji.

W dniu 22 kwietnia 2008 roku z inicjatywy Krajowej Rady Sądownictwa odbyła się konferencja „Urząd sędziego koroną zawodów prawniczych”, podczas której przedstawiono projekty reformy systemu sądownictwa. Dyskusja o reformie i stworzeniu nowego modelu kariery sędziowskiej stała się nie tylko potrzebna, ale też pilna, ponieważ coraz mniej czasu pozostaje do wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności instytucji asesora sądowego z ustawą zasadniczą. Konieczne jest usunięcie tej niezgodności i stworzenie nowego modelu dojścia do urzędu sędziego, tak by zajął on należną, najwyższą pozycję wśród zawodów prawniczych. Nowe przepisy powinny wejść w życie za kilkanaście miesięcy, inaczej wymiarowi sprawiedliwości grozi paraliż.

Podczas konferencji: Prezydenta RP - reprezentowała Ewa Stryczyńska Wicedyrektor Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, Ministra Sprawiedliwości - Wiceminister Jacek Czaja, Stowarzyszenie Sędziów Polskich "Iustitia" - Prezes Stowarzyszenia Maria Teresa Romer, Krajową Radę Sądownictwa - sędzia Teresa Flemming-Kulesza. Głos zabierali licznie zaproszeni goście, w tym prof. Jerzy Stępień Prezes Trybunału Konstytucyjnego, prof. Marek Zubik Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich, Joanna Agacka-Indecka Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej, Jan Łoziński Wiceprezes Krajowej Rady Radców Prawnych, Leszek Zabielski członek Krajowej Rady Notarialnej, Danuta Przywara Prezes Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Od lewej: M. T. Romer Prezes Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia",
E. Stryczyńska Wicedyrektor Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych
i Prokuratury, S. Dąbrowski Przewodniczący KRS, J. Czaja Wiceminister Sprawiedliwości,
T. Flemming-Kulesza członek KRS, dr R. Piotrowski Uniwersytet Warszawski.

***Projekt Krajowej Rady Sądownictwa wraz z uzasadnieniem
został przedstawiony jako Stanowisko Krajowej Rady Sądownictwa
z dnia 13 marca 2008 roku.***

Tekst z autopoprawkami przyjętymi przez Prezydium KRS w dniu 17.04.08.

Stanowisko
Krajowej Rady Sądownictwa
z dnia 13 marca 2008 r.

Propozycja Krajowej Rady Sądownictwa wyrażona w formie projektu
ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych
oraz niektórych innych ustaw.

Art. 1.

W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

(Dz. U. Nr 98, poz. 1070 i Nr 154, poz. 1787, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, Nr 213, poz. 1802 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 188, poz. 1838 i Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 34, poz. 304, Nr 130, poz. 1376, Nr 185, poz. 1907, i Nr 273, poz. 2702 i 2703, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 131, poz. 1102, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1410, 1413 i 1417, Nr 178, poz. 1479 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044 i Nr 218, poz. 1592 oraz z 2007 r. Nr 25, poz. 162, Nr 73, poz. 484, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 136, poz. 959 i Nr 138, poz. 979, Nr 204, poz. 1482) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 uchyla się § 3;

2) art. 6 otrzymuje brzmienie:

„Art. 6. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa w linii prostej lub powinowactwa w linii prostej albo w stosunku przysposobienia, małżonkowie oraz rodzeństwo nie mogą być sędziami ani referendarzami sądowymi w tym samym wydziale sądu.”;

3) w art. 31 w § 1 uchyla się pkt 10;

4) w art. 55 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sędziowie sądów powszechnych są powoływani na stanowiska:

- 1) sędziego grodzkiego,
- 2) sędziego sądu rejonowego,
- 3) sędziego sądu okręgowego,
- 4) sędziego sądu apelacyjnego.”;

5) w art. 55 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Sędzia grodzki pełni czynności sędziowskie w sądzie rejonowym przy rozpoznawaniu spraw:

- 1) o wykroczenia w pierwszej instancji,

- 2) o wykroczenia skarbowe oraz o przestępstwa skarbowe, z wyjątkiem spraw podlegających rozpoznaniu w postępowaniu zwyczajnym,
- 3) o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego,
- 4) o przestępstwa podlegające rozpoznawaniu w postępowaniu przyspieszonym,
- 5) o pozostałe przestępstwa, podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym,
- 6) cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym oraz dotyczących depozytów sądowych i przypadku rzeczy.”;

6) w art. 55 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Powołując do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza miejsce służbowe (siedzibę) sędziego. Zmiana miejsca służbowego sędziego może być dokonana bez zmiany stanowiska w przypadkach i w trybie określonych w art. 75.”;

7) art. 57 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Kandydaturę zgłasza się prezesowi sądu okręgowego – gdy zgłoszenie dotyczy stanowiska sędziego grodzkiego, sędziego sądu rejonowego albo sędziego sądu okręgowego, a prezesowi sądu apelacyjnego – gdy zgłoszenie dotyczy stanowiska sędziego sądu apelacyjnego.”;

8) po art. 60 dodaje się art. 60a w brzmieniu:

„Art. 60a. § 1. Na stanowisko sędziego grodzkiego może być powołany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce,
- 4) jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego,

- 5) ukończył 27 lat,
- 6) złożył egzamin sędziowski.

§ 2. Wymagania określone w § 1 pkt 6 nie dotyczą tego, kto przed powołaniem:

- 1) zajmował stanowisko sędziego sądu administracyjnego lub sądu wojkowego,
- 2) zajmował stanowisko prokuratora,
- 3) pracował w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie naukowo – badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych,
- 4) wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza - co najmniej przez trzy lata.

§ 3. Na stanowisko sędziego grodzkiego może być powołany ten, kto zajmował jedno ze stanowisk określonych w § 2 w okresie trzech lat przed powołaniem.”;

9) w art. 61 § 1 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) pracował w charakterze sędziego grodzkiego co najmniej trzy lata lub referendarza sądowego przez okres pięciu lat.”;

10) w art. 67 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prezes sądu okręgowego prowadzi dla każdego sędziego grodzkiego, sędziego sądu rejonowego i sędziego sądu okręgowego sprawującego urząd w danym okręgu sądowym, osobny wykaz służbowy, zawierający podstawowe dane dotyczące jego stosunków służbowych i osobistych w zakresie mającym wpływ na pełnienie urzędu sędziego. Prezes sądu apelacyjnego prowadzi taki wykaz dla sędziów sądu apelacyjnego.”;

11) art. 90 otrzymuje brzmienie:

„Art. 90. Sędzia grodzki, sędzia sądu rejonowego i sędzia sądu okręgowego jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić prezesa sądu okręgowego, sędzia sądu apelacyjnego i prezes sądu okręgowego - prezesa sądu apelacyjnego, a prezes sądu apelacyjnego – Ministra

Sprawiedliwości o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje jako strona lub uczestnik postępowania.”;

12) art. 91 otrzymuje brzmienie:

„Art. 91. § 1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego stanowi wielokrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w drugim półroczu roku poprzedzającego ustalenie wynagrodzenia na dany rok, ogłaszanego w Monitorze Polskim w formie obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Wysokość wynagrodzenia sędziów sądów równorzędnych różnicuje staż pracy i pełnione funkcje. Wynagrodzenie zasadnicze w stawce podstawowej nie może być niższe niż wynagrodzenie zasadnicze w stawce awansowej drugiej dla bezpośrednio niższego stanowiska sędziowskiego.

§ 2. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego na danym stanowisku ustala się w stawce podstawowej, w stawce pierwszej awansowej albo w stawce drugiej awansowej. Pierwsza stawka awansowa stanowi 107% stawki podstawowej, a druga stawka awansowa – 115 % stawki podstawowej dla danego stanowiska sędziowskiego.

§ 3. Sędzia obejmujący stanowisko, otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce podstawowej.

§ 4. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego podwyższa się do wysokości stawki pierwszej awansowej po siedmiu latach pracy na danym stanowisku sędziowskim lub na innym, odpowiednio równorzędnym, stanowisku sędziego lub prokuratora. Okres ten ulega wydłużeniu o trzy lata w razie ukarania sędziego w tym czasie, a także w okresie zajmowania stanowiska prokuratora, karą dyscyplinarną lub dwukrotnego wytknięcia uchybienia, o którym mowa w art. 40, względnie dwukrotnego zwrócenia uwagi w trybie określonym w art. 37 § 4.

§ 5. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego ulega podwyższeniu do stawki drugiej awansowej po siedmiu latach pracy na danym stanowisku sędziowskim lub na innym, odpowiednio równorzędnym stanowisku sędziego lub prokuratora, od uzyskania przez sędziego stawki pierwszej awansowej. Przepis § 4 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 6. Do czasu pracy na stanowisku sędziowskim dolicza się czas pozostawania przez sędziego poza zawodem sędziowskim, jeżeli spowodowane to było represjami za polityczną postawę sędziego, o ile powrót do zawodu nastąpił nie później niż do 31 grudnia 1990 r.

§ 7. W związku z pełnioną funkcją sędziemu przysługuje dodatek funkcyjny, stanowiący procent kwoty przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej, o którym mowa w § 1.

§ 8. Wynagrodzenie sędziów różnicuje ponadto dodatek za długoletnią pracę, wynoszący, począwszy od szóstego roku pracy 5 % wynagrodzenia zasadniczego i wzrastający po każdym roku o 1 %, aż do osiągnięcia 20 % wynagrodzenia zasadniczego.

§ 9. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa określa w drodze rozporządzenia stawki podstawowe wynagrodzenia zasadniczego oraz stawki dodatku funkcyjnego sędziów.

§ 10. Od wynagrodzenia sędziów nie odprowadza się składek na ubezpieczenia społeczne.

§ 11. W razie rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w sposób, o którym mowa w art. 68, od wynagrodzenia wypłaconego sędziemu w okresie służby, od którego nie odprowadzono składek na ubezpieczenie społeczne, przekazuje się składkę do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przewidzianą za ten okres w przepisach o ubezpieczeniu społecznym.

§ 12. Składka na ubezpieczenie społeczne, o której mowa w § 11, podlega waloryzacji:

1. za okres do 31 grudnia 1998 r. wskaźnikiem wzrostu płac wynikającym ze wzrostu prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia określanego corocznie w ustawie budżetowej, które stanowiło podstawę do ustalania środków i limitów na wynagrodzenia sędziów.
2. za okres od 1 stycznia 1999 r. wskaźnikiem waloryzacji składek określonym na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

§ 13. Przy obliczaniu kwoty należnych składek, waloryzowanych na podstawie § 11 pkt 2 stosuje się odpowiednio art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887, Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 26, poz. 228, Nr 60, poz. 636, Nr 72, poz. 802, Nr 78, poz. 875 i Nr 110, poz. 1256, z 2000 r. Nr 9, poz. 118, Nr 95, poz. 1041, Nr 104, poz. 1104 i Nr 119, poz. 1249 oraz z 2001 r. Nr 8, poz. 64, Nr 27, poz. 298, Nr 39, poz. 459 i Nr 72, poz. 748).”;

13) tytuł działu III otrzymuje brzmienie:

„Dział III Aplikacja sądowo - prokuratorska”;

14) w dziale III uchyla się rozdział 1;

15) w art. 172 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Wysokość rekompensaty dla ławników biorących udział w rozpoznawaniu spraw w sądach powszechnych, za jeden dzień pełnienia obowiązków ławnika, wynosi 3 % kwoty bazowej, stanowiącej podstawę ustalania wynagrodzenia zasadniczego sędziego grodzkiego, z zastrzeżeniem § 5.”;

16) w art. 175a § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Minister Sprawiedliwości przetwarza dane osobowe sędziów, sędziów w stanie spoczynku, referendarzy, dyrektorów i kierowników finansowych sądów oraz ich zastępców.”

Art. 2.

W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych

(Dz. U. Nr 117, poz. 753, z 1999 r. Nr 75, poz. 853, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256, z 2004 r. Nr 185, poz. 1907, z 2005 r. Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 144, poz. 1044, Nr 191, poz. 1414, z 2007 r. Nr 112, poz. 766 i z 2007 r. Nr 64, poz. 433) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 7a otrzymuje brzmienie:

„Art. 7a. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa w linii prostej lub powinowactwa w linii

prostej albo w stosunku przysposobienia, małżonkowie, oraz rodzeństwo nie mogą być sędziami w tym samym sądzie.”;

- 2) w art. 10 § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Sędziowie sądów wojskowych są obowiązani brać udział w posiedzeniach Zgromadzenia.”;
- 3) w art. 19 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wojskowy sąd garnizonowy składa się z sędziów tego sądu.”;
- 4) w art. 22 § 1 uchyla się punkt 6, a punkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ukończył 27 lat.”;
- 5) w art. 22a.:
  - a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kandydaci na stanowiska sędziów sądu wojskowego spełniający warunki, o których mowa w art. 22 § 2 i 3, są powoływani do zawodowej służby wojskowej pełnionej jako służba stała na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do tej służby, po odbyciu szkolenia wojskowego i zdaniu egzaminu na oficera.”;
  - b) § 5 uchyla się;
- 6) rozdział 6 uchyla się;
- 7) w art. 70:
  - a) § 1a uchyla się,
  - b) § 2 i § 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. W sprawach nieuregulowanych w ustawie prawa i obowiązki sędziów sądów wojskowych oraz aplikantów w sądach wojskowych określają przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

§ 3. Uposażenie sędziów i aplikantów, o których mowa w § 2, określają przepisy o uposażeniu żołnierzy, z tym że nie może być ono niższe od wynagrodzenia sędziów i aplikantów sądów powszechnych na stanowiskach równorzędnych, ustalonych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.”.

Art. 3.

W ustawie z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych
(Dz. U. Nr 153, poz. 1269 oraz z 2005 r. Nr 169, poz. 1417)
wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. W sądach administracyjnych są zatrudnieni referendarze sądowi, asystenci sędziów oraz urzędnicy i inni pracownicy sądowi.”;

2) art. 26 uchyla się;

3) art. 29 otrzymuje brzmienie:

„Art. 29. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do wojewódzkich sądów administracyjnych oraz sędziów, urzędników i pracowników tych sądów stosuje się odpowiednio przepisy o ustroju sądów powszechnych, z tym że do wynagrodzeń sędziów stosuje się przepisy dotyczące sędziów sądu apelacyjnego.

Określone w tych przepisach uprawnienia Ministra Sprawiedliwości przysługują Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego.”

Art. 4.

1. Z dniem ogłoszenia ustawy asesory, którzy pełnili czynności sędziowskie przewidziane w dotychczasowych przepisach i orzekali przynajmniej jeden rok, mogą przez okres dwóch kolejnych lat ubiegać się o stanowisko sędziego sądu rejonowego lub wojskowego sądu garnizonowego.
2. Osoby zatrudnione na stanowiskach asesorów mogą zostać – za ich zgodą zatrudnione na stanowiskach referendarzy lub asystentów sędziego. Z pozostałymi osobami stosunek pracy zostanie rozwiązany za wypowiedzeniem lub w drodze porozumienia stron.
3. Do asesorów, którzy pełnili czynności sędziowskie w wojewódzkich sądach administracyjnych stosuje się odpowiednio ust. 1 i 2.

Art. 5.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 6 maja 2009 r.

Uzasadnienie

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 października 2007 r. sygn. akt SK 7/06 orzekł, że art. 135 § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Jednocześnie Trybunał orzekł, że przepis ten traci moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia jego wyroku w Dzienniku Ustaw, co oznacza, iż art. 135 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych utraci moc 5 maja 2009 r.

Oznacza to, że z tym dniem asesorzy sądowi utracą uprawnienie do orzekania co spowoduje, że ok. 30 % stanowisk orzeczniczych w skali kraju (np. 50% w okręgu sądowym warszawskim oraz 40% w okręgach sądowych w Gliwicach i w Szczecinie) będzie opróżnione, albowiem dotychczas zajmowali je asesorzy sądowi.

Taka perspektywa stwarza zagrożenie prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Istnienie tego zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania władzy sądowniczej i jej działań orzeczniczych w obrębie sprawowania wymiaru sprawiedliwości uzasadnia podjęcie inicjatywy ustawodawczej.

Jej celem jest uzgodnienie z Konstytucją RP przepisów ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim te przepisy zostały uznane za niezgodne z Konstytucją przez Trybunał Konstytucyjny (art. 135 § 1 przedmiotowej ustawy).

Proponowane rozwiązania mają na celu zachowanie wysokich standardów konstytucyjnych w odniesieniu do wszystkich osób, którym powierza się wykonywanie władzy sądowniczej. Zachowanie tych standardów, stanowiących gwarancje niezawisłości sędziowskiej służy przestrzeganiu wyrażonego w Konstytucji prawa obywateli do rozpoznawania ich spraw przez niezawisły sąd.

Jednocześnie proponowane rozwiązania poprzez stworzenie dodatkowego, pierwszego, niejako wstępnego, stanowiska sędziowskiego o ograniczonym zakresie kompetencji (do rozpoznawania spraw najprostszych) pozwolą na dokonanie oceny predyspozycji i cech charakteru sędziego przed wyposaženiem go w kompetencje rozpoznawania spraw o większej wadze.

Art. 135 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych przewidywał możliwość powierzania przez Ministra Sprawiedliwości

za zgodą kolegium sądu okręgowego asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym na czas oznaczony, z możliwością jego przedłużenia. Pełnienie czynności orzeczniczych przez asesora odnosiło się do wszystkich spraw rozpoznawanych przez sądy rejonowe. Taka możliwość nie będzie dopuszczalna od 6 maja 2009 r. a zatem istnieje potrzeba nowej regulacji, która zapewni prawidłowe funkcjonowanie sądów oraz ich zadań polegających na pełnieniu wymiaru sprawiedliwości.

Dotychczasowy model sądownictwa na poziomie sądów rejonowych dopuszczający do sądenia spraw poza sędziami także asesorów sądowych, którzy nie korzystają z atrybutów niezależności i niezawisłości sędziowskiej, z trwałości ich zatrudnienia i ochrony przewidzianej dla sędziów oraz pozostających w zależności od uznaniowych decyzji Ministra Sprawiedliwości oraz kolegiów sądów okręgowych, ma ulec zmianie projektowaną ustawą o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Nowy projektowany model zakłada wyeliminowanie funkcji asesorów sądowych.

W myśl projektu powstać ma nowe stanowisko sędziego, określone jako sędzia grodzki, obok dotychczasowych sędziów sądu rejonowego, sędziów sądu okręgowego i sędziów sądu apelacyjnego.

Sędzia grodzki będzie zgodnie z projektowaną ustawą, miał taki sam status, jak wszystkie pozostałe kategorie sędziów sądów powszechnych i szczególnych, w zakresie powołania na czas nieokreślony, ochrony trwałości stosunku służbowego sędziego, nieusuwalności ze stanowiska, poza prawem przewidzianymi przypadkami. Jedyne co wyróżniać będzie tego sędziego od sędziego sądu rejonowego, to wiek, który jest wymagany dla powołania na to stanowisko (ukończone 27 lat) oraz zakres spraw, które podlegać będą rozpoznawaniu przez niego (o wykroczenia w pierwszej instancji, o wykroczenia skarbowe, a także o przestępstwa skarbowe zagrożone karą grzywny, karą ograniczenia wolności lub karą pozbawienia wolności do lat 2, z wyjątkiem spraw niepodlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, z wyjątkiem spraw podlegających rozpoznaniu z udziałem ławników, o pozostałe przestępstwa, podlegające rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym, cywilnych podlegających rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym oraz dotyczących depozytów sądowych i przepadku rzeczy).

Ponadto wskazać można, że wprowadzenie nowego stanowiska sędziego grodzkiego nie łamie dotychczasowych zasad wyrażonych w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie wyróżniania stanowisk zrównanych ze sobą w dziedzinie niezawisłości i sędziowskiej niezależności oraz trwałości i ochrony stosunku służbowego, różniących się jednak, co do wieku, od którego zależy możliwość powołania na poszczególne stanowiska sędziowskie oraz, co do zakresu spraw, w których orzekają.

Nie ma zatem żadnej różnicy w statusie prawnym sędziów grodzkich w stosunku do pozostałych sędziów, co uzasadnia trafność i konstytucyjność przyjętych w projekcie ustawodawczym rozwiązań normatywnych.

Kierując się zasadą ochrony praw nabytych projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych przewiduje długą *vacatio legis* wejścia ustawy w życie (6 maja 2009 r.) oraz wprowadza możliwość przyspieszonego awansu dotychczasowych asesorów sądowych na stanowisko sędziego sądu rejonowego. Dotyczy to tych asesorów, którzy wykonywali czynności sędziego orzekając przynajmniej przez jeden rok. Będą oni mogli w okresie pierwszych dwóch lat od dnia ogłoszenia ustawy ubiegać się o stanowisko sędziego sądu rejonowego. Pozostali dotychczasowi asesorzy sądowi mogą ubiegać się o stanowisko sędziego grodzkiego oraz pracować na stanowiskach asystentów i referendarzy.

Projektowana ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych doprowadzi do zgodności z Konstytucją rozwiązań przyjętych w ustawie, a jednocześnie zapewni stabilność funkcjonowania władzy sądowniczej.

Wejście projektowanej ustawy w życie pociągnie za sobą skutki finansowe w postaci wydatków budżetu państwa na wymiar sprawiedliwości w zakresie płac nowej kategorii sędziów grodzkich. Ponadto wzrost ten będzie spowodowany przyjętą nową metodą ustalania stawek podstawowych wynagrodzeń sędziów i aplikantów sądowych. Mianowicie zamiast dotychczasowego ustalania tzw. stawek bazowych w ustawie budżetowej, a zatem w procedurze politycznej, przyjmuje się, że stawkę podstawową wynagrodzeń będzie się wyliczać, jako wielokrotność przeciętnej płacy w gospodarce narodowej ustalonej corocznie przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Wprowadzi to w miejsce procedur politycznych zobiektywizowaną kategorię ekonomiczną przeciętnej płacy wynikającej z wynagrodzeń i ich wzrostu w danym roku

w gospodarce narodowej. Zapewni to ustanowienie stawki podstawowej wynagrodzeń, jako wielokrotność przeciętnej płacy, zgodnie z zasadą konstytucyjną godnego wynagrodzenia sędziów.

Na uwagę zasługuje to, że projektowana zmiana ustawy przyjmuje rozwiązania zmierzające do minimalizacji koniecznych zmian, koncentrując się na takich regulacjach, które uchylą sprzeczność przepisów z Konstytucją, a nowe uregulowania, będące konsekwencją tych zmian ograniczą do racjonalnego i legislacyjnego minimum.

Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych zmienia w bardzo ograniczonym zakresie ustawę – Prawo o ustroju sądów wojskowych i ustawę – Prawo o ustroju sądów administracyjnych, koncentrując się wyłącznie na uwzględnieniu konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego oraz zmian proponowanych do ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Projektowana ustawa zakłada dłuższą *vacatio legis*, przewidując, że wejdzie ona w życie 6 maja 2009 r. Termin ten uwzględnia czas potrzebny na przeprowadzenie procedury legislacyjnej.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy powstał z inspiracji Krajowej Rady Sądownictwa, która oceniając skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2007 r. w sprawie SK 6/07 oraz potrzebę przeprowadzenia niezbędnych zmian ustawodawczych, wynikających ze wskazanego wyroku, ze względu na konieczność sprawnego funkcjonowania sądów zwróciła się do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w tym zakresie.

Uczestnicy konferencji podczas dyskusji.

Propozycje Prezydenta RP dotyczące unormowania systemu powoływania osób sprawujących władzę sędziowską zostały przedstawione w marcu 2007 roku w projekcie zmiany Konstytucji RP oraz w projekcie zmiany ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw.

Na konferencji „Urząd sędziego koroną zawodów prawniczych” Prezydenta RP reprezentowała Ewa Stryczyńska Wicedyrektor Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury. Wyrażając troskę o przyszłość polskiego systemu sprawiedliwości, dyrektor Ewa Stryczyńska przekazała informację o wycofaniu się Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z koncepcji zmiany Konstytucji i poparciu projektu przedstawionego przez Krajową Radę Sądownictwa.

Poniżej zamieszczamy

Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie Konstytucji RP,
które zostało przedstawione przez Prezydenta RP w 2007 roku.

Trybunał Konstytucyjny postanowieniem z dnia 30 października 2006 roku działając na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 roku o Trybunale Konstytucyjnym, zasygnalizował Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej konieczność rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej „w przedmiocie unormowania systemu powoływania osób sprawujących władzę sądowniczą, tak aby zapewnić pełną realizację konstytucyjnych standardów prawa do sądu”. Sygnalizacja została podjęta w związku ze skierowaniem do Trybunału Konstytucyjnego skarg konstytucyjnych kwestionujących zgodność z ustawą zasadniczą instytucji asesora sądowego.

Obecnie obowiązująca regulacja zawarta w art. 134 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku - Prawo o ustroju sądów powszechnych upoważnia Ministra Sprawiedliwości do mianowania asesorem sądowym osobę, która ukończyła aplikację sądową lub prokuratorską i zdała egzamin sędziowski lub prokuratorski oraz spełnia określone w ustawie warunki, między innymi posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, a ponadto jest nieskazitelnego charakteru. Na podstawie art. 135 § 1 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych Minister Sprawiedliwości może, za zgodą kolegium sądu okręgowego, powierzyć asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym na czas określony, nieprzekraczający czterech lat.

W skargach konstytucyjnych wyrażona została opinia, iż przewidziana w ustawie - Prawo o ustroju sądów powszechnych instytucja asesora nie spełnia konstytucyjnych wymogów przewidzianych dla sędziego. Asesor nie jest sędzią w rozumieniu Konstytucji, nie ma szeregu gwarancji właściwych władzy sądowniczej. Jest zależny od Ministra Sprawiedliwości oraz kolegium właściwego sądu okręgowego. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego dla oceny zasadności wniesionych skarg konstytucyjnych podstawowe znaczenie ma odpowiedź na pytanie, czy rozstrzygnięcie sprawy sądowej przez osobę, która ma status asesora sądowego i została upoważniona do pełnienia czynności sędziowskich w trybie i na warunkach wynikających z art. 135 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oznacza, że rozstrzygnięcie sprawy zostało dokonane przez organ, który nie był niezawisłym i niezależnym sądem.

W stanowiskach przedłożonych Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Rzecznika Praw Obywatelskich i Krajową Radę Sądownictwa uznano zasadność najważniejszych zarzutów przedstawionych w skargach konstytucyjnych.

Trybunał Konstytucyjny, sygnalizując Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej ewentualną niezgodność z Konstytucją ustawowej regulacji statusu asesora sądowego upoważnianego na mocy decyzji organu władzy wykonawczej do ferowania wyroków w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, wziął pod uwagę konsekwencje orzeczenia stwierdzającego niekonstytucyjność określonych przepisów. Takie stwierdzenie mogłoby doprowadzić do powstania luk w prawie i zaistnienia sytuacji, w której asesory nie mogliby wykonywać czynności z zakresu wymiaru

sprawiedliwości. Władzę sądowniczą mogliby sprawować wyłącznie sędziowie. Sprawy zawisłe przed sądami rejonowymi nie mogłyby być rozpoznawane z udziałem asesorów i musiałyby zostać przejęte przez obecnie zatrudnionych sędziów. W sprawach karnych zawisłych przed sądami, w związku z obowiązywaniem zasady bezpośredniości, oznaczałoby to konieczność prowadzenia sprawy od początku. Rozmiar zagrożenia dla prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w przypadku usunięcia z porządku prawnego kwestionowanych w skargach przepisów, obrazują dane statystyczne. Z informacji Ministra Sprawiedliwości (według stanu na dzień 2 października 2006 roku) wynika, że w sądach rejonowych pracuje 5237 sędziów oraz 1637 asesorów, którym powierzono sprawowanie władzy sądowniczej. Wynika stąd, że 23,81% osób orzekających w sądach rejonowych to asesorzy sądowi. W ocenie Ministra Sprawiedliwości asesorzy stanowią trzon kadry orzeczniczej i rozpoznają większość spraw wpływających do sądów.

Wątpliwości, co do zgodności z Konstytucją przepisów ustawy, wzmacniane treścią uzasadnienia postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału Konstytucyjnego oraz opiniami Rzecznika Praw Obywatelskich i Krajowej Rady Sądownictwa, obligują prawodawcę do wprowadzenia rozwiązań, które zmienią dotychczasowy model powoływania osób sprawujących wymiar sprawiedliwości i zapewnią pełną zgodność rozwiązań ustawowych z Konstytucją.

Przedkładany Sejmowi projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zawiera propozycję wprowadzenia do polskiego porządku konstytucyjnego

instytucji sędziego powoływanego do pełnienia urzędu na czas oznaczony. Instytucja „sędziego na próbę” (*Richter auf Probe*) istnieje w systemie niemieckim. W pozostałych systemach prawa kontynentalnego w krajach europejskich sędziowie powoływani są na czas nieoznaczony — na stałe. Standardy europejskie, wypracowane w ramach instytucji Rady Europy (kwestia ta nie jest regulowana prawem wspólnotowym w Unii Europejskiej), nie sprzeciwiają się wykonywaniu funkcji sędziowskich w ramach niezawisłego sądownictwa przez osoby mianowane w ramach rekrutacji na stanowisko sędziego na okres próby lub czas ograniczony.

Prawo do sądu, zagwarantowane przez art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, obejmuje prawo do rozpatrzenia sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka interpretuje to prawo jako spoczywający na ustawodawcy krajowym obowiązek wyposażenia sądu i sędziego w przymiot niezawisłości, niezależności i bezstronności, co nie wiąże się jednak z koniecznością powoływania sędziów na stałe, bez żadnego okresu próbnego. Okres taki jest nawet wprost dopuszczalny w dokumentach Rady Europy i jej organów opiniodawczych. Europejska Karta o Statusie Sędziów z 1998 roku, nie będąc dokumentem wiążącym w rozumieniu źródeł prawa międzynarodowego, stanowi jednak podstawowy komentarz do przepisów tego prawa oraz odpowiadającego mu orzecznictwa Trybunału Praw Człowieka. Karta (ust. 3.3) stanowi: „W przypadkach, gdy procedura rekrutacyjna przewiduje

okres próbny, z konieczności krótki, po mianowaniu na stanowisko sędziego, ale przed jego potwierdzeniem na stałe, lub gdy rekrutacja jest dokonywana na ograniczony okres czasu z możliwością przedłużenia, decyzja, aby nie mianować na stałe lub nie przedłużać mianowania, może zostać podjęta wyłącznie przez niezależny organ, o którym mowa w ust. 1.3 niniejszej Karty lub na jego propozycję, lub na jego wniosek, lub za jego zgodą, lub po zasięgnięciu jego opinii."

Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego instytucji sędziego powoływanego na czas oznaczony, wyposażonego we wszystkie atrybuty statusu sędziego, zapewni rozpoznawanie spraw obywateli przez organy spełniające konstytucyjne standardy niezależności i niezawisłości, to znaczy bez udziału osób zależnych od organów władzy wykonawczej. Jedną z podstawowych przesłanek niezawisłości sędziowskiej jest stworzenie takich warunków sprawowania urzędu, aby sędzia nie był poddawany naciskom. Nowa instytucja zastępująca dotychczasową asesurę jest zaprojektowana jako etap pośredni pomiędzy aplikacją sądową, a właściwą i gwarantowaną przymiotem nieusuwalności, służbą sędziowską. Polega z jednej strony na zagwarantowaniu sędziemu powoływanemu po raz pierwszy pełnej niezawisłości, z drugiej, umożliwić powinna pełnienie służby sędziowskiej jedynie przez osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe i moralne. Krajowa Rada Sądownictwa zobowiązana do ustalania kryteriów oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie określi kryteria oceny kwalifikacji sędziego kandydującego po raz pierwszy na

stanowisko sędziego powoływanego na czas nieoznaczony. Należy postulować, by szczególnego znaczenia nie nadawać jedynie danym statystycznym obrazującym przygotowanie zawodowe kandydata, ale również, by w takim samym zakresie oceniana była kultura prowadzenia rozpraw, poziom kultury osobistej, predyspozycje osobowościowe do zawodu sędziowskiego, w tym umiejętność podejmowania decyzji i samodzielnej organizacji pracy, oraz stosunek do współpracowników.

W projekcie zmiany Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zaproponowano zróżnicowanie okresu, na jaki sędziowie będą powoływani na czas oznaczony tj. od 2 do 4 lat. Zróżnicowanie jest konieczne, wynika bowiem z niejednorodności sposobu uzyskiwania kwalifikacji uprawniających do kandydowania na stanowiska sędziowskie (art. 61 ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, art. 22 ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych, art. 6 ustawy - Prawo o ustroju sądów administracyjnych). Powołanie do pełnienia urzędu na czas oznaczony dotyczyć będzie osób rozpoczynających pełnienie czynności sędziowskich w sądach orzekających wyłącznie w pierwszej instancji (sądy rejonowe, wojskowe sądy garnizonowe, wojewódzkie sądy administracyjne). Sędziowie, jako szczególna grupa zawodowa, obdarzona wyjątkową stabilnością zatrudnienia, powinni odróżniać się od innych funkcjonariuszy państwa nie tylko wysokim poziomem kwalifikacji, ale również umiejętnością właściwego wykorzystywania gwarancji niezawisłości sędziowskiej.

Asesorzy sądowi mianowani na podstawie dotychczasowych przepisów w dniu wejścia w życie ustawy, z mocy prawa staną się sędziami sądów rejonowych, wojskowych sądów garnizonowych albo wojewódzkich sądów administracyjnych, powołanymi na 4 lata. Staną się sędziami wyposażonymi we wszystkie atrybuty statusu sędziego. W przypadkach uzasadnionych dobrem wymiaru sprawiedliwości lub szczególnie pozytywną oceną kwalifikacji oraz przydatności byłego asesora sądowego do pełnienia urzędu sędziego, okres powołania może ulec skróceniu. W takiej sytuacji powołanie sędziego na czas nieoznaczony będzie możliwe po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (zatem po półrocznym okresie pełnienia funkcji sędziego powołanego na czas oznaczony), o ile sędzia ten pełnił uprzednio przez co najmniej 2 lata czynności sędziowskie na stanowisku asesora.

Zakłada się utrzymanie wysokości wynagrodzenia sędziów sądów powołanych na czas oznaczony w trybie niniejszej ustawy, w wysokości porównywalnej do obecnego wynagrodzenia otrzymywanego przez asesorów sądowych, zatem wejście w życie projektowanych zmian, w pierwszym okresie obowiązywania ustawy nie spowoduje skutków finansowych dla budżetu państwa. Ewentualna konieczność przeznaczenia wyższych środków na wynagrodzenia może być rezultatem zwiększenia liczby etatów sędziów powołanych w trybie art. 2 ust. 2 projektu na czas nieoznaczony, to znaczy w trybie dopuszczającym skrócenie okresu powołania na czas oznaczony.

Materia przedmiotowej nowelizacji leży poza zakresem spraw regulowanych przez prawo Unii Europejskiej.

Projekt ustawy został przekazany do zaopiniowania Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Przewodniczącemu Krajowej Rady Sądownictwa. Wprowadzenie do porządku prawnego instytucji sędziego powoływanego do pełnienia urzędu na czas oznaczony na poziomie ustawodawstwa zwykłego przewiduje, kierowany do Sejmu jednocześnie z projektem niniejszej ustawy, projekt ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw.

Projekt Ministerstwa Sprawiedliwości został przedstawiony na konferencji przez Wiceministra Jacka Czaję.

„Docelowy status prawny asesorów sądowych w polskim systemie wymiaru sprawiedliwości.”

Projekt zmiany ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, opracowany w zespole ekspertów powołanym przez Ministra Sprawiedliwości, zakłada likwidację instytucji asesury sądowej, a w jej miejsce wprowadza następujące, równorzędnie traktowane, trzy drogi dochodzenia do stanowiska sędziego:

- 1) poprzez ukończenie aplikacji sądowej w Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury lub pracę w charakterze asesora prokuratorskiego przez okres co najmniej trzech lat;

- 2) poprzez wykonywanie zawodu adwokata, radcy prawnego, notariusza lub prokuratora;
- 3) poprzez ukończenie aplikacji ogólnej, pracę na stanowisku referendarza sądowego lub asystenta sędziego przez okres - odpowiednio - 5 lub 6 lat oraz złożenie egzaminu sędziowskiego.

Projekt zachowuje dotychczasową zasadę, iż uprawnienie do ubiegania się o stanowisko sędziego przysługuje osobom mającym tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

Proponowane w projekcie przepisy przejściowe stanowią, że w przypadku osób mianowanych na stanowisko asesora sądowego w okresie od 5 listopada 2005 roku do 4 listopada 2007 roku, a więc przed dniem opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego, minimalny okres pracy na stanowisku asesora sądowego, warunkujący możliwość ubiegania się o powołanie na stanowisko sędziego sądu rejonowego, zostanie obniżony do 12 miesięcy, zaś wymagany wiek do 28 lat.

Powołany wyżej projekt ustawy opowiada się za zachowaniem obowiązującego od 1 stycznia 2008 roku scentralizowanego modelu aplikacji prowadzonej przez Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury. Model taki pozwala na ujednolicenie systemu szkolenia, wprowadzenie wysokich standardów oraz prowadzenie szkoleń przez najlepszych wykładowców. Także względy ekonomiczne w sposób jednoznaczny przemawiają za systemem centralnie prowadzonej aplikacji. W myśl proponowanych zmian Krajowe Centrum ma prowadzić aplikacje:

ogólną, sądową i prokuratorską, których celem jest uzyskanie niezbędnej wiedzy i praktycznego przygotowania do zajmowania stanowiska sędziego i prokuratora, asesora prokuratorskiego, referendarza sądowego, asystenta sędziego i asystenta prokuratora.

Projekt zakłada dwuetapowość szkolenia wstępnego kadr sądów powszechnych i prokuratury. Zgodnie z zaproponowanym uregulowaniem, szkolenie wstępne rozpoczynałby etap aplikacji ogólnej trwającej 12 miesięcy. Nabór na tę aplikację byłby ogłaszany przez Ministra Sprawiedliwości w zależności od potrzeb kadrowych sądów powszechnych i prokuratury, określając równocześnie każdorazowo limit przyjęć. Warunkiem przyjęcia na aplikację ogólną byłoby złożenie dwuetapowego egzaminu konkursowego mającego na celu sprawdzenie wiedzy kandydata z poszczególnych dziedzin prawa i nauk pokrewnych oraz umiejętności stosowania argumentacji prawniczej, zasad wykładni, kwalifikowania stanów faktycznych, a także trafności przyjętej koncepcji prezentacji tematu.

Od lewej: S. Dąbrowski Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa,
J. Czaja Wiceminister Sprawiedliwości

Warunkiem ubiegania się o stanowisko referendarza sądowego, asystenta sędziego lub asystenta prokuratora byłoby ukończenie aplikacji ogólnej. Najlepsi absolwenci aplikacji ogólnej mogliby decydować się na kontynuowanie szkolenia na specjalistycznej aplikacji sądowej albo prokuratorskiej. Aplikacja sądowa trwałaby 54 miesiące i rozpoczynała się miesiąc po ogłoszeniu listy osób przyjętych na tę aplikację. W jej ramach aplikanci odbywaliby trwające 30 miesięcy zajęcia w Krajowym Centrum i praktyki zgodnie z programem aplikacji oraz 24 miesięczny staż na stanowiskach asystenta sędziego, a następnie referendarza sądowego. Aplikant będzie mógł otrzymywać na czas trwania aplikacji stypendium. Okres aplikacji zaliczałby się aplikantowi do wszelkich uprawnień pracowniczych związanych ze stażem pracy, pod warunkiem ukończenia aplikacji. Zajęcia w ramach aplikacji odbywać się będą w aktualnie budowanej siedzibie Krajowego Centrum w Krakowie. Powstająca tam baza szkoleniowa będzie przystosowana do prowadzenia zajęć na najwyższym poziomie merytorycznym i dydaktycznym, z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć techniki.

Jak łatwo zauważyć, kierunki zmian aktualnego stanu prawnego dotyczącego sposobu kształcenia i powoływania osób sprawujących wymiar sprawiedliwości, mają na celu z jednej strony zagwarantowanie wysokiego poziomu kadr wymiaru sprawiedliwości, a z drugiej, sprawne orzekanie przez sądy.

*Dopuszczalność „przeptywu” osób między zawodami prawniczymi;
koncepcja urzędu sędziego jako ukoronowania kariery prawniczej.*

Projekt przyjmuje założenie, że w zakresie szerszym niż dotychczas objęciem stanowiska sędziego będą zainteresowane osoby legitymujące się praktyką w innych zawodach prawniczych, w szczególności prokuratorzy, adwokaci czy radcowie prawni. Realizacji powyższego założenia służyć będą działania zmierzające do takiego ukształtowania modelu kariery prawniczej, w którym zawód sędziego zajmowałby najwyższą pozycję. Zrealizowanie tego celu wymaga podjęcia wielu działań legislacyjnych, poprzedzonych szeroką debatą środowiskową, a także systemowej zmiany wynagrodzeń sędziowskich.

W tym zakresie w Ministerstwie Sprawiedliwości został przygotowany projekt stosownej nowelizacji ustawy z dnia 29 czerwca 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 136, poz. 959), który obecnie jest na etapie uzgodnień międzyresortowych. Projektowany wzrost wynagrodzeń stanowi pierwszy, niezbędny etap podnoszenia rangi zawodu sędziego.

Ze względu na nieuchronność zmian modelu kariery sędziowskiej oraz związaną z tym konieczność wzmocnienia statusu sędziego, projekt ten zakłada odejście od idei awansu poziomego i zastąpienie go dwuetapowym mechanizmem wzrostu wynagrodzeń sędziowskich. Wejście w życie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 136, poz. 959) wprowadziłoby bowiem odrębną ścieżkę awansu zawodowego,

zastrzeżoną wyłącznie dla już urzędujących sędziów, w istocie automatyczną

i bez powiązania z rzeczywistymi osiągnięciami i kwalifikacjami zawodowymi kandydatów. Awans poziomy miałby bowiem następować w zasadzie na skutek upływu określonego czasu, bez merytorycznej oceny dotychczasowej pracy sędziego kandydującego na wyższe stanowisko sędziowskie. Rozwiązanie to pozostawałoby jednak w sprzeczności z założeniami rządowego modelu dochodzenia do zawodu sędziego, który przewiduje daleko idącą swobodę przepływu kadr pomiędzy zawodami prawniczymi.

Od lewej: M. T. Romer Prezes Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia", E. Stryczyńska Wicedyrektor Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, S. Dąbrowski Przewodniczący KRS, J. Czaja Wiceminister Sprawiedliwości, T. Flemming-Kulesza członek KRS, dr R. Piotrowski UW, I. Kamińska członek Zarządu Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia".

Projekt Stowarzyszenia Sędziów Polskich "Iustitia"

przyjęty przez Zarząd większością głosów.

Szczegóły przedstawiła sędzia Irena Kamińska.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący niekonstytucyjności orzekania przez asesorów sądowych daje niepowtarzalną szansę na taką przebudowę systemu dochodzenia do urzędu sędziego, aby stał się on faktyczną koroną zawodów

prawniczych. Jednak do tego konieczne jest spełnienie kilku warunków, które zreformują wymiar sprawiedliwości, usprawnią postępowanie, a w rezultacie urealnią prawo każdego obywatela do rozpoznania jego sprawy przez niezawisły i sprawny sąd.

Sprawowanie tego urzędu wymaga nie tylko ogromnej wiedzy, ale również największej odpowiedzialności, dojrzałości emocjonalnej i doświadczenia życiowego. Tych cech nie nabywa się w wyniku jakiegokolwiek szkolenia, ale tylko poprzez własne doświadczenia zawodowe i życiowe. Dlatego też, dolna granica wieku, w którym można byłoby ubiegać się o urząd sędziego sądu rejonowego, powinna zostać podniesiona do 35 lat.

Jeżeli zawód sędziego ma być zawodem elitarnym, to korpus sędziowski powinien ulec znacznemu zmniejszeniu, aby współczynnik ilości sędziów do ilości mieszkańców Polski odpowiadał współczynnikom istniejącym w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Nie jest to jednak możliwe przy obowiązujących obecnie procedurach, nadmiernie rozszerzonej w latach dziewięćdziesiątych kognicji sądów i zbyt małej obsadzie asystencko - referendarskiej. Najbliższe lata należałoby w tej sytuacji poświęcić na realizację wszystkich zamierzeń sygnalizowanych już przez Ministra Sprawiedliwości tj. uproszczenie procedur, stworzenie tzw. sądów elektronicznych, zwiększenie obsady etatów asystenckich i referendarskich oraz przekazanie tym ostatnim do orzekania spraw, które nie należą do wymierzania sprawiedliwości w ścisłym tego słowa znaczeniu (w granicach na jakie zezwala Konstytucja RP). Z jednym sędzią powinni w tym modelu współpracować przynajmniej dwaj asystenci i odpowiednia ilość pracowników administracyjnych.

W celu uniknięcia sytuacji, w której do urzędu sędziego doświadczeni pracownicy będą aspirować przede wszystkim ze względu na uprawnienia związane ze stanem spoczynku należałoby przyjąć regulację, że uprawnienia te uzyskuje się w przypadku okresu pracy na stanowisku sędziego lub łącznie sędziego i prokuratora, nie krótszym niż 9 lat.

W proponowanym modelu istniałyby dwie drogi dojścia do urzędu sędziego: zewnętrzna i wewnętrzna. Ta pierwsza dotyczyłaby osób, które o urząd sędziego starałyby się po pewnym okresie wykonywania innych zawodów prawniczych, czyli zawodu prokuratora, adwokata, radcy prawnego i notariusza. Ta druga, wewnętrzna - referendarzy sądowych i asystentów sędziego.

W przypadku adwokatów, radców prawnych i notariuszy do powołania na urząd sędziego sądu rejonowego konieczne byłoby wykonywanie tych zawodów przez okres nie krótszy niż 8 lat, na urząd sędziego sądu okręgowego przez okres nie krótszy niż 10 lat i na urząd sędziego sądu apelacyjnego przez okres nie krótszy niż 15 lat.

Ponieważ po przedstawieniu powyższych założeń padały zarzuty, że dolna granica wieku 35 lat jest zawyżona, a okresy wymaganej pracy w innych zawodach prawniczych zbyt długie, alternatywnie proponujemy, by wymagany najniższy wiek dla sędziego sądu rejonowego wynosił 32 lata. W przypadku adwokatów, radców prawnych i notariuszy do powołania na urząd sędziego sądu rejonowego konieczne byłoby wykonywanie tych zawodów przez okres nie krótszy niż 5 lat, sędziego sądu okręgowego przez okres nie krótszy niż 8 lat, sędziego sądu apelacyjnego przez okres nie krótszy niż 12 lat oraz w przypadku asystentów i referendarzy sądowych,

okres wymaganego zatrudnienia powinien wynosić 7 lat. Ubieganie się przez przedstawicieli tych zawodów prawniczych o urząd sędziego sądu apelacyjnego lub sędziego Sądu Najwyższego, poza wskazanym wcześniej warunkiem odpowiedniego okresu samodzielnego wykonywania praktyki, wymagałoby legitymowania się dodatkowo cenzusem naukowym, tj. stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora.

Kandydat ubiegający się o urząd sędziego powinien, poza opiniami własnych organów samorządowych, przedłożyć cztery listy rekomendujące od sędziów, przed którymi występował lub którzy mogli ocenić jego profesjonalizm (jak w przypadku notariuszy sędziowie ksiąg wieczystych). Jedna z tych rekomendacji powinna pochodzić od Prezesa Sądu Okręgowego, w którego okręgu osoba ubiegająca się wykonywała swój zawód. Autorem drugiej rekomendacji powinien być przewodniczący wydziału w sądzie rejonowym lub okręgowym, przed którym kandydat występował. Zinstytucjonalizowanie tych dwóch ostatnich rekomendacji zapobiegałoby ich wystawianiu wyłącznie przez osoby, które mogłyby preferować względy inne niż wyłącznie merytoryczne.

Osoby wykonujące zawód prokuratora, mogłyby ubiegać się o urząd sędziego sądu równorzędnego do szczebla prokuratury, w której dotychczas pełniły swoją funkcję. Ponadto, w przypadku urzędów sędziego sądu okręgowego i sędziego sądu apelacyjnego, obowiązywałby wymóg pracy, co najmniej przez okres 2 lat na stanowisku prokuratora okręgowego lub apelacyjnego, jeżeli ten szczebel zostanie zachowany. Wymóg ten pozwoliłby ocenić sędziom, przed którymi stawałby prokurator, jako oskarżyciel jego wiedzę i predyspozycje, a w rezultacie przydatność do zawodu.

Trzeba oczywiście podkreślić, że aby model ten funkcjonował prawidłowo, a urząd sędziego był atrakcyjny i wiązał się z odpowiednim prestiżem zawodowym, konieczne jest wynagradzanie sędziów na takim poziomie, aby zawód ten chcieli wykonywać najlepsi prawnicy, a uzyskanie nominacji sędziowskiej uważali za uwieńczenie swojej zawodowej kariery.

Poza przedstawioną wcześniej drogą (zewnętrzną) dochodzenia do urzędu sędziego należałoby przewidzieć również możliwość ubiegania się o ten urząd przez asystentów sędziów i referendarzy.

W tym celu powinni ukończyć aplikację wstępną według modelu proponowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości w Centrum Kształcenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury. W toku wykonywanej pracy powinni być okresowo oceniani. Po dziesięciu latach pracy mogliby ubiegać się o urząd sędziego sądu rejonowego, przedkładając pozytywną rekomendację kolegium sądu, w którym są zatrudnieni, a w czasie procedury konkursowej przy ocenie kandydatów na stanowisko sędziego brany byłby pod uwagę wynik egzaminu kończącego aplikację oraz uzyskane oceny ich pracy.

Aby umożliwić Krajowej Radzie Sądownictwa wybór najlepszych kandydatów należałoby wprowadzić zasadę, iż na jedno miejsce sędziowskie zgromadzenie ogólne ma obowiązek przedstawić nie mniej niż dwóch kandydatów.

PODSUMOWANIE

Przedstawione powyżej projekty zmian modelu dochodzenia do urzędu sędziego były punktem wyjścia ożywionej dyskusji. Przede wszystkim uczestnicy Konferencji wyrażali troskę i zaniepokojenie o los i przyszłość tych osób, które obecnie pracują na stanowiskach asesorów. Podkreślali konieczność znalezienia niestandardowego rozwiązania, które pozwoliłoby wykorzystać ich doświadczenie oraz dorobek i otworzyłoby, tym osobom, drogę do urzędu sędziego.

Wszyscy zwracali uwagę na niepowtarzalną okazję do wnikliwego przeglądu całego systemu kształcenia przyszłych sędziów i stworzenia nowego modelu dochodzenia do urzędu sędziego. Nikt z obecnych nie miał wątpliwości, że reforma wymiaru sprawiedliwości wymaga uporządkowania zasad wynagradzania sędziów i stworzenia rozwiązań systemowych, które pozwoliłyby sędziom otrzymywać wynagrodzenie godne pozycji i rangi zawodu, bez konieczności ciągłego zabiegania o środki finansowe. Tylko kompleksowe zmiany zaczynające się na etapie kształcenia, poprzez zmianę kognicji sędziów i przekazanie części spraw referendarzom oraz asystentom, aż po zmianę wynagrodzeń sędziowskich mogą zachęcić doświadczonych przedstawicieli innych zawodów prawniczych do obejmowania stanowisk sędziowskich. Uczestnicy zgodnie podkreślili, że tylko głęboka, sprawnie przeprowadzona reforma może być podstawą do stworzenia modelu, w którym zawód sędziego stałby się rzeczywistą koroną zawodów prawniczych.

Po konferencji odbyła się uroczystość posadzenia przez Przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa Stanisława Dąbrowskiego, przed nową siedzibą Krajowej Rady Sądownictwa, dębu pomnikowego, który został wyhodowany z nasion poświęconych przez Papieża Benedykta XVI w czasie Pielgrzymki do Polski w 2006 roku.